

brezobzirno, zato se nočem izpostavljati njihovim sodbam.' Se je ob drugem romanu kaj spremenilo? Nenazadnje je spročilo vaših romanov, da so najstniki res neposredni, tudi brezobzirni, vendar pa pošteni ...

Zadnje leto sem bila povsem umaknjena od šolskega dogajanja in od dijakov, ker sem na porodniškem dopustu. Tako da zdaj zaradi objektivnih razlogov nimam nobenih njihovih komentarjev o novem romanu.

Petra Vidali

Večer, sreda, 23. 9. 2009, str. 5

KAR NAS NE UBIJE, NAS NAREDI DUHOVITEJŠE

Janja Vidmar: »Smoke on the water, vedno in povsod«

Foto: Janko Raht

Avtobiografskost in vpetost v realne socialistične okvire sedemdesetih let preteklega stoletja je močnejša kot v

kateremkoli delu Janje Vidmar doslej. Sicer tretjeosebna pripoved spelje stran od subjektivnosti, a je vendarle za nas, ki smo ta generacija, vse zares avtentično veristično in hudo zares. Naklepno, preračunljivo pisateljsko dejanje? Spomenik generaciji, nostalgija zrelosti?

Naklepno naključje, bi rekla. Pred nekaj leti me je urednica založbe povabila na razgovor in mi razkrila zamisel o novi zbirki, slovenski mladinski avtorji, ujeti v zanko lastne mladosti. Nič preračunljivega torej, ker stvar sploh ni zrasla na mojem zeljniku. Spomenik generaciji je rasel skupaj z zgodbo, nobenega posebnega ozadja ni, vedno je tako, da patina minljivega prekrije vse velike travme v preteklosti. Največja moč nostalgije je ravno v sami minljivosti. Malo me je vrglo na rit, priznam. Zavest, da se nikoli več ne bom drenjala pred Fontano in čakala, da me redarji spustijo na plesišče. Da ne bom nikoli več slišala mame peti partizanskih pesmi. Da je hlepenje po bananah, milki in rami zamenjala lakota po Pradi in Gucciju. Mi smo še bili uporniki, naše odraščanje je bilo en sam 'statement', nismo imeli ničesar, imeli pa smo drug drugega. In rock. Danes pa se globalna ikonoklastika vrti okrog marketinga in šopinga.

Kako, da ste se odločili totalno uporabljati dialekt v dialogih? Je povsem avtentičen? Meni se mestoma zdi malce pretiran in nedosleden pri transkripciji (iberzug namesti normalno iberzug itd). Je bila lektura ljubljansko-gorenjska? In kako mislite, bodo brali roman neštajerci, ki niti besede 'štrample' ne razumejo? Če se zdi vsem samoumevna uporaba ljubljanskega dialekta v dialogih, najdemo ga celo v delih avtorjev z drugih koncev Slovenije, in se podrazumeva, da ga vsi govorimo aktivno, res ne vidim potrebe, da bi v delu, ki se tako strastno nostalgичno navezuje na moj Maribor iz časov Titove Jugoslavije, junakom v

usta polagala neko mineštro knjižnega in pogovornega jezika. Prav nič ni pretiran, tako smo govorili pri nas doma, v šoli, v družbi. Kar se transkripcije in lekture tiče, pa je malo komplicirano, ker je bila ljubljanskogorenjska in sem morala večinoma popravljat 'popravljenjo'. Predlagan je bil kompromis, ampak sem dosledno vztrajala pri svojem. Moj pokojni ata je bil terenec, ibercegu je rekel iberzug. In tudi nosil ga je kot drugi Murine obleke. Kdo sem torej jaz, da ga korigiram? Spomnim se, da me je urednica knjige milo prosila za mini slovarček, češ da na drugem koncu Slovenije ne vejo, kaj so štrample, špajza, ajmer, ašnjehar. Ne, štajersčino mormo čuvat, dokler še je! Jaz sn je nekaj malega spravla v toto knjigo, tolko, da nena pozabimo, kak se v resnici prav sklanja pa kako vredi narreče hoblamo s slovnico! Če v državi, ki jo prevoziš v treh urah, eni ne razumejo, kaj govorijo drugi, ne bomo dolgo trajali.

Ne pišem tabujskih tem Ste nehali bičati tabuje, ustvarjati ekscesne zgodbe, ste se enkrat zatekli čisto noter vase, čisto k sebi? Kako je, res, biti tako iskren, samokritičen, čisto iz sebe izhajajoč? Kruto? Ponavljala se bom kot stara plata, dokler mi bodo vsiljeni podobni okviri: ne pišem tabujskih tem, ne ustvarjam ekscesnih zgodb, to me sploh ne zanima, moje zgodbe so v resnici grozno intimne, škandalizirajo jih tabuji v družbi, načrtno se jim pripisujeta aktualnost in problemskost. Samo zamenjajte mojo glavno junakinjo ali junaka z zrelim odraslim in dobili boste sodoben, intimni roman za odrasle, z družbenokritično dimenzijo, to je vse. Butasto se mi zdi pripisovati tabuje samo najstništvu, kot da s polnoletnostjo izzvenijo. Ravno nasprotno. Tabuje ustvarjamo odrasli, z odraslostjo, zrelostjo se samo intenzivirajo in poglobljajo. Še posebej, ker zvečine itak ne dozorevamo, ampak se samo staramo. Kar se tiče iskrenosti, mislim, da

potrebuješ zanjo najprej določeno mero samozavesti. Poleg tega nastopi najtežji del procesa točno v takih trenutkih, kot je ta, nekaj napišeš s srcem, potem pa od tebe pričakujejo, da vklopiš racio in analiziraš. *Pink* je zame predvsem zabavna, ironična avtorefleksija s kancem grenkobe.

Vsa ta socialistična mitologija, vsa predmetnost od Kraševih črnih napolitank, ki se jih Janca prenaje in pobruha staro Jugoslavijo, do levisk, natančnih opisov Maribora in njegovih 'placov' za mlade tistih časov – ste zavestno klesali spomenik časom, generaciji ali je vse skupaj zgolj iskanje izgubljenega časa?

Ni šlo za zavestno delovanje kot pri fikciji, pri kateri nadzoruješ razvoj dogodkov in umetno konstruirate avtentičnost. Med pisanjem je na plan privrelo toliko spominov, da jim je bilo treba spodrecati krila, sicer bi dobila kup razpršenih, nepovezanih dogodkov, ki bi jih težko zreducirala v neko smiselno formo. Tisti časi zame niso izgubljeni, ker so vtكاني vame, v vse nas. Smoke on the water, vedno in povsod.

Ste gledali nadaljevanko 'Grlom u jagode'? Ta resentment je v Pinku. Pa nekoliko Partljičevega Kulaka pa še marsikaj – od Kusturičevih filmov do Outsiderja Pravzaprav zelo obdel(ov)ana tema že, skoraj zljajnana. Teško je biti svež v tej tematiki, kajne?

Hehe, tukaj pa se je nekdo ujel v nastavljen zanko, vsi tile naslovi so namreč ali uprizorjena gledališka dela ali filmi ali TV nadaljevanke in nimajo kaj dosti zveze z literaturo. Pravzaprav je osnovna ideja *Pink* po mojem kar izvirna in še ne ubesedena v mladinskem leposlovju, vsaj pri nas ne. Poleg tega je film *Outsider* vezan na vzpon punka v začetku osemdesetih, moja knjiga se s tem obdobjem že zaključuje. Kulak sega dlje v preteklost, 'Grlom u jagode' ima drugačen

balkanski melos, itd. Pa tudi če ne bi bila sveža, briga me, pisala sem o stvareh, ki so mi bile blizu in se pri tem neznansko zabavala, mestoma tudi žalostila. Knjiga je spisana za vse generacije, odrasle, da bojo obujali spomine na švercanje, redukcije toka in državne blagovne rezerve, in za mladino, da spozna, da se večina dobrih stvari zgodi onstran njihovega angela varuha, računalnika.

Večino časa se jemljemo preresno. Drastika, estetika grdega, ironija, črni humor – vsega tega je polno v romanu. Morda je Pink doslej vaše najduhovitejše delo, ki nenehno vzbuja vsaj muzanje, če ne mestoma celo salve smeha. Je dozorevanje kljub kompleksom, pastem in težavam zares lahko tako smešno?

Moj dober prijatelj mi je rekel, da večino časa jemljemo sebe preveč resno. Da pravi žur nastopi, kadar se naučimo zamenjati perspektivo. Z vidika kritične časovne distance postane veliko stvari, če že ne smešnih, pa vsaj manj pomembnih. Katera literarna junakinja je rekla, da nas tisto, kar nas ne ubije, naredi duhovitejše? Evo, to je moj moto, avtorica ga prevzame od knjižnega lika!

Bili ste petkrat večerniška nominiranka in nagrajenska 1999. za roman Princeska z napako. Prinesla vam je veliko gorja s strani komisij za boljše šolo in nekih dušebrižniških staršev, ki jih je skrbelo vaše domnevno 'krotovičenje' slovenščine in neprimerna tematika.

To je mimo, smešno pa ravno toliko, kolikor je ogorčenje skrotovičilo narejeno ogorčene obraze. Pa naj ob tej priliki razkrijem še, da bo knjiga *Princeska z napako* prihodnje leto doživela zelo zanimivo predelavo v (upam) zares dober tekst. Dala bom vse od sebe, ker majhna skupina ljudi verjame vame.

Biti izključno mladinska pisateljica je verjetno po svoje zanimiv status – napo-

ren, ne prav cenjen v celotnem korpusu literature, pa tudi spol še vedno ni prav koristen pri vsem skupaj, kajne? Komaj zdaj smo recimo dobili antologijo slovenskih pesnic v treh delih, ker jih v običnih antologijah skorajda ni (bilo). Kaj menite?

Naporno je nenehno ažurirat podatkovne baze v glavah ljudi, ki jim mladinska literatura ni blizu, a vseeno sedijo v vseh mogočih komisijah in žirijah, ki odločajo (tudi) o mladinski književnosti. To me frustrira. Ampak pišem tudi za odrasle, nekaj je bilo mogoče prebrati v poletni akciji konkurenčnega časopisa, nekaj nastaja tudi za vaš; najbrž bi bilo lažje, če bi poleg jajc premogla v hlačah še kaj drugega, ampak kako že gre tisto – kar nas ne ubije, nas naredi ...'

Melita Forstnerič Hajnšek

Večer, sreda, 23. 9. 2009, str. 3

»S TOTO KNJIGO NENA POZABIMO TISTIH CAJTOV«

Utemeljitev nagrade Večernica – za najboljše izvirno otroško oziroma mladinsko delo, izdano v letu 2008 – Janji Vidmar za roman *Pink*

Pink je med romani Janje Vidmar nekaj posebnega, ker je najbolj avtobiografski doslej. K temu sklepu nas napeljuje kljub tretjeosebni pripovedi ime glavnega lika, natančno poimenovanje književnega prostora in vseh prepoznavnih kulturnih lokacij 70. let v Mariboru. Verizem brez rezerve je tudi na ravni jezika avtorica razrešila spretno, učinkovito in drzno. Izrazit lokalni kolorit pogloblja pripovedno prepričljivost. Mnogotere jezikovne ravni dajejo močan ton romanu – od zbornega jezika do narečja in slenga v